

rede i gang på Ormsetermyra i Vang almenning, hvor 12 småbrukere har fått hver sin parsell på 10 dekar. Furnes jordstyre arbeider for tiden med å gjennomføre noe lignende i Furnes almenning.

Til slutt skal vi sitere hva forsøksleder Glærum skriver i sin beretning av 1937, side 11:

«Her har Oplandenes bygder en jordbruksmessig reserve av betydelig styrke, og personlig er jeg av den opfatning at disse reserver nu etter hvert bør tas i bruk, istedenfor å rasere de små skoghager utover de allerede før tørre slettebygder og presse småbruk og bureisingsbruk som kiler inn mellom de gamle bruk. Det er det udyrkede og hittil ubebodde Norge vi må videre prøve å dyrke og bygge, og ikke sprengte og lappe op de gamle. Det siste er ingen landevinning — tvert imot — det vil føre til trangere og trangere kår utover landsbygdene. Men skal dette med sikkerhet kunne gjennomføres, må den jordbruksfaglige gransking i disse udyrkede områder kunne gjennomføres i et annet omfang og i et annet tempo enn hittil har vært mulig.»

NY FORSØKSMELDING FRA DET NORSKE MYRSELSKAPS FORSØKSSTASJON.

FORSØKSLEDER Hagerup har nylig sendt ut melding om det 30. og 31. arbeidsår ved forsøksstasjonen. Meldingen inneholder følgende artikler:

1. Vær og vekst på Mæresmyra 1937 og 1938. Av A. Hovd.
2. Forsøk med ulike slåttetider for timoteieng på myrjord (grasmyr). Av Hans Hagerup.
3. Forsøk med nye kvævegjødselslag. Av Hans Hagerup.

Så langt opplaget rekker utdeles meldingen gratis. Skriv til Det norske myrselskaps forsøksstasjon, adr. Mære st., eller til Det norske myrselskaps hovedkontor, adr. Rosenkrantsgaten 8, Oslo, så vil meldingen bli tilsendt.

FORBRUKET AV BRENNTORV PÅ GÅRDENE.

Av sekretær, forstkand. Arne L. Aaseth.

DET Statistiske Sentralbyrå sendte i august 1939 ut en publikasjon om «Forbruket av trevirke på gårdene 1936—37». N. O. S. IX. 169. Ved siden av oppgavene over trevirket ble det ved denne undersøkelse også innhentet oppgaver over bruken av andre brenselmidler, bl. a. brenntorv, kull, koks og sinders. Jeg skal her redegjøre for de resultater undersøkelsen er kommet til for bruken av brenntorven. Først skal vi imidlertid se litt på hvordan undersøkelsen var planlagt og utført.

Tellingen var planlagt som en representativ undersøkelse med

telling i omtrent hvert femte herred. I de herreder det ble talt, tok en med alle bruk over 5 dekar innmark. I alt ble det talt i 131 herreder spredt over hele landet til og med Troms fylke. I Finnmark fylke, hvor staten eier omtrent all skog, ordnet en undersøkelsen på den måten at skogforvalterne innhentet oppgaver over det samlede forbruk i herredene enten det gjaldt jordbruk eller andre erverv. Omfanget av undersøkelsen ble således begrenset til å omfatte alle jordbruk med over 5 dekar innmark (dyrket jord og naturlig eng på innmark). I alt ble det utenom Finnmark talt på 42,233 bruk. Dette svarer til 20,6 % av brukene med over 5 dekar innmark etter oppgavene i Jordbrukstillingen 1929. I de enkelte fylker veksler tellingsprosenten mellom 18 og 22, når en unntar Nordland fylke, hvor den er 25.

Formålet med undersøkelsen var først og fremst å klarlegge forbruket av trevirke til husbehov fra egen skog. Dette har bl. a. ført til en noe sterkere representasjon i de skogrikere enn i de skogfattige strøk. I de ytre kyststrøk og andre skogfattige distrikter er således representasjonen lavere enn ellers, men det er nettopp i disse strøk bruken av brenntorv er særlig stor. Tellingene har heller ikke tatt sikte på å undersøke torvforbruket i sin helhet. Skulle det vært gjort, måtte en også ha fått oppgave over forbruket av brenntorv på alle bruk, og ikke bare på bruk med over 5 dekar innmark. De beregnede resultater etter denne undersøkelse får derfor sterkt begrenset gyldighet.

Ved beregningen av resultatene har en delt landet opp i distrikter med så vidt ensartede forhold som mulig. I Jordbrukstillingen 1929 er det en fullstendig oppgave over alle jordbrukseiendommer fordelt på størrelsesklasser. Likeså har denne telling en gruppering av herredene i «naturlige jordbruksområder», d.v.s. områder med så ensartede jordbruksforhold som mulig. Denne oppdeling av landet er brukt ved beregningene for undersøkelsen over husbehovsvirket. For hvert område er det regnet ut hvor stor representasjonen var særskilt for hver eiendomsstørrelse. Forbruket av brenntorv er også regnet ut på samme grunnlag.

Det beregnede forbruk av brenntorv på bruk med over 5 dekar innmark utgjør for hele riket i 1936—37 1,078,636 kbm. tørr torv. Dette fordeler seg således på de enkelte fylker:

Østfold	—	Rogaland	106,258 kbm.
Akershus	—	Hordaland	62,133 »
Hedmark	21,214 kbm.	Sogn og Fjordane	4,737 »
Opland	23 »	Møre og Romsdal	99,851 »
Buskerud	89 »	Sør-Trøndelag	187,882 »
Vestfold	—	Nord-Trøndelag	19,543 »
Telemark	—	Nordland	332,026 »
Aust-Agder	—	Troms	148,309 »
Vest-Agder	1,552 »	Finnmark	95,019 »

Jeg vil på nytt få fremheve at denne beregning bygger på materiale som skulle klarlegge forbruket av trevirke på gårdene. Dette materiale tilfredsstiller derfor ikke de krav en undersøkelse over torvforbruket må stille. Resultatene av beregningene må en derfor si bare gir en anslagsvis oppgave.

En kan gå ut fra at de direkte tellingsoppgaver er så sikre som det etter forholdene har vært mulig å få dem. Lokalkjente folk kan derfor sikkert trekke verdifulle slutninger ut fra resultatene i de talte herreder til naboherredene. Det Statistiske Sentralbyrå har derfor gitt lov til videre bearbeiding av herredstallene og til å offentliggjøre resultatene herav.

På grunnlag av tellingsoppgavene har jeg for hvert herred regnet ut det gjennomsnittlige forbruk av brenntorv pr. bruk fordelt på 5 bruksstørrelser. Resultatene er satt opp i vedstående tabell. Her er tatt med bare de herreder som har noe forbruk av betydning. Det er nevnt før at det ble talt i 131 herreder. Av disse er 55 herreder tatt med i tabellen. I det følgende skal jeg så gi en nærmere omtale av resultatene distriktsvis.

Opgavene for de enkelte fylker viser at østa- og sønnafjells til og med Aust-Agder er det bare Hedmark fylke som har noe større forbruk av brenntorv. I dette fylke er det først og fremst i Mjøsbygdene det blir brukt brenntorv. I undersøkelsen er det med to herreder fra dette distrikt, nemlig Furnes og Romedal. I Furnes er det gjennomsnittlig brukt 5,4 kbm. pr. bruk og i Romedal 3,5 kbm. pr. bruk. I Furnes stiger forbruket jamt med bruksstørrelsen fra 2,5 kbm. for de minste brukene til 15,5 kbm. på de største brukene med over 200 dekar innmark. I Romedal er forbruket minst på brukene med 50—100 dekar innmark og stiger så både for de mindre og de større eiendommer og når opp til 9,5 kbm. for bruk med over 200 dekar innmark.

I Hedmarksbygdene er det bygdealmeningene som sørger for produksjonen av brenntorv. Her er det til dels ganske store anlegg med maskinelt utstyr for produksjon av eltetorv. Denne torv er gjennomgående av meget god kvalitet. Torvdriften i almenningene her er ikke så ganske ny. Allerede omkring 1870 var den i gang flere steder. Først ble det bare laget stikktorv, men allerede før 1880 ble det maskindrift med eltetorv, i hvert fall et par steder, og i 90-årene var flere anlegg i drift.

I den øvrige del av Hedmark fylke er det for tiden lite torvdrift. Av de herreder som er med i undersøkelsen, er det bare i Os herred det er oppført noe forbruk av brenntorv. Gjennomsnittsforbruket her er 0,6 kbm. pr. bruk.

Enkelte steder på Vestoplandene har det også vært en del torvdrift før, men den var innstilt da denne tellingen ble utført. Det lille forbruket som er oppgitt skyldes oppgaver for enkelte bruk her og der. Det samme gjelder også for Buskerud fylke. Brenntorv-

Gjennomsnittlig forbruk av brenntorv pr. bruk på jordbruks-
eiendommer av forskjellig størrelse.

Herred	Innmarksareal					
	5-20 dekar m ³	20-50 dekar m ³	50-100 dekar m ³	100-200 dekar m ³	Over 200 dekar m ³	Alle bruk m ³
Hedmark.						
Furnes	2,5	3,6	5,8	8,0	15,4	5,4
Romedal	3,0	2,6	1,5	6,2	9,5	3,5
Os	0,5	0,7	0,6	—	—	0,6
Vest-Agder.						
Lyngdal	0,1	0,3	0,6	—	—	0,3
Hægebostad	0,6	0,5	—	—	—	0,5
Tonstad	0,7	0,7	(2,0)	—	—	0,7
Rogaland.						
Lund	0,3	0,6	0,5	—	—	0,4
Helleland	6,4	9,1	9,8	7,5	—	8,9
Klepp	11,2	19,6	28,4	29,7	48,3	24,3
Høle	2,9	3,5	0,9	1,5	—	3,0
Strand	1,5	2,4	2,4	—	—	2,0
Vats	1,0	2,6	3,0	4,6	—	2,8
Hordaland.						
Sveio	14,3	22,1	26,2	—	—	19,6
Stord	0,1	0,5	1,1	—	—	0,4
Os	0,2	0,2	0,4	—	—	0,3
Sund	9,1	13,5	41,8	—	—	11,9
Hamre	0,7	1,3	2,0	2,3	—	1,3
Masfjorden	1,4	1,0	—	—	—	1,1
Vossestrand	0,3	0,3	0,1	0,1	—	0,2
Sogn og Fjordane.						
Årdal	0,02	—	0,7	—	—	0,1
Leikanger	0,1	0,2	0,1	—	—	0,1
Lavik	0,05	0,4	0,6	2,4	—	0,4
Bremanger	0,8	1,0	1,5	—	—	0,9
Eid	0,1	1,7	1,9	1,8	(16,0)	1,6
Møre og Romsdal.						
Hareid	6,8	15,2	11,2	9,5	—	11,9
Sunnylven	0,1	0,3	0,1	—	—	0,2
Skodje	0,3	0,4	0,5	—	—	0,4
Vestnes	9,6	4,7	5,8	5,3	—	6,3
Nord-Aukra	14,1	17,2	20,6	23,8	—	16,7
Tingvoll	0,7	0,5	0,5	0,5	—	0,6
Kvernes	6,8	8,5	15,3	12,7	—	10,5
Tustna	6,4	5,5	9,1	—	—	6,2

Gjennomsnittlig forbruk av brenntorv pr. bruk på jordbruks-
(Forts.) eiendommer av forskjellig størrelse.

Herred	Innmarksareal					Alle bruk m ³
	5-20 dekar m ³	20-50 dekar m ³	50-100 dekar m ³	100-200 dekar m ³	Over 200 dekar m ³	
Sør-Trøndelag.						
Bjugn	23,1	28,6	33,5	32,9	—	27,9
Sandstad	29,7	35,0	47,5	30,0	—	32,8
Rissa	14,8	20,0	12,4	8,7	(72,5)	15,5
Ålen	18,4	20,4	23,4	21,5	—	21,0
Horg	0,3	0,6	—	—	—	0,3
Børsa	1,7	1,4	0,2	—	—	0,6
Nord-Trøndelag.						
Overhalla	—	0,4	0,2	—	—	0,2
Flatanger	9,0	11,2	10,3	21,0	3,0	10,1
Foldereid	5,2	2,9	2,4	—	4,0	2,9
Nordland.						
Velfjord	0,6	0,1	0,2	—	—	0,3
Alstahaug	6,7	12,4	16,5	19,3	—	12,2
Vefsn	0,1	0,1	0,2	0,3	—	0,2
Rødøy	17,6	16,0	19,6	26,7	—	17,3
Bodin	0,4	2,7	5,4	2,4	—	2,3
Hamarøy	10,0	10,6	14,1	12,6	—	10,9
Ankenes	0,6	0,8	0,2	—	—	0,6
Hadsel	23,4	56,7	70,0	83,6	140,0	41,0
Troms.						
Tronedenes	2,7	4,8	6,2	4,0	—	4,1
Salangen	5,1	4,6	0,9	—	—	4,3
Hillesøy	27,2	42,0	49,0	—	—	33,0
Malangen	18,1	16,0	13,2	23,0	—	16,5
Lyngen	12,8	19,4	21,3	—	—	16,4
Kvænanngen	27,4	51,5	62,0	—	—	36,9

forbruket i disse fylker er uten betydning for brenselsforbruket i sin alminnelighet.

I Vestfold, Telemark og Aust-Agder har det ikke vært oppgitt noe forbruk av brenntorv i de herreder som er undersøkt. Først med Vest-Agder fylke kommer en over i strøk hvor brenntorv blir mer alminnelig brukt. Forbruket i dette fylke er dog ganske lite, og det er bare i den vestlige delen av fylket brenntorv er oppført. De herreder som har slik oppgave er Lyngdal, Hægebostad og Tonstad. Gjennomsnittsförbruket er beregnet til henholdsvis 0,3, 0,5 og 0,7 kbm. pr. bruk. I Lyngdal er forbruket stigende med øken-

de bruksstørrelse. I Hægebostad og Tonstad er forbruket omtrent ens for alle eiendomsstørrelser. De få større bruk ser dog ikke ut til å bruke torv.

I Vest-Agder har en ikke med noen av de mest typiske kystbygder i den vestlige delen av fylket. Det er sannsynlig at torvforbruket er ganske betydelig, f. eks. i bygdene Spind, Lista, Hidra og Nes. Det er derfor rimelig å gå ut fra at forbruket av brenntorv i Vest-Agder er større enn denne beregningen viser.

I Rogaland viser herredstallene en ganske typisk stigning i forbruket av brenntorv fra de indre strøk og utover til de ytre bygder. Lund herred har et forbruk av 0,4 kbm. pr. bruk, svarende omtrent til oppgavene fra Vest-Agder. Allerede for Helleland går imidlertid forbruket opp til nesten 9 kbm. pr. bruk, og i Klepp herred er gjennomsnittsforbruket over 24 kbm. pr. eiendom. Oppgaven for Klepp svarer til et forbruk pr. person fra 4 til 5 kbm. for alle eiendomsstørrelser unntatt minste klasse, hvor det er 3 kbm. pr. person. En kan antagelig gå ut fra at dette forbruk er vanlig i de typiske Jærbygder. I Høle herred går forbruket ned til 3 kbm. brenntorv pr. bruk, og det synker videre til ca. 2 kbm. i Strand herred. På øyene i Boknfjorden ser det ut til at det ikke blir brukt brenntorv. For Sjernarøy herred er det således ikke oppgitt noe torvforbruk.

I de indre bygder av Ryfylke er det ikke brukt brenntorv. For Suldal herred er det således ikke gitt opp noe. Også i Jelsa og Hjelmeland er forbruket så lite at de ikke er tatt med i tabellen. På nordsiden av Ryfylkefjordene har en med Vats herred. Forbruket her er gjennomsnittlig 2,8 kbm. pr. bruk. På Haugesundshalvøya og Karmøy er det ingen herreder med i undersøkelsen, men en kan gå ut fra at forbruket av brenntorv er meget stort i disse bygdene. Oppgavene for Sveio herred i Hordaland, som ligger like nord for fylkesgrensen mot Haugesundshalvøya, viser det. I Sveio er gjennomsnittsforbruket nemlig 19,6 kbm. pr. bruk.

For Hordaland finner en det samme forhold som er nevnt for Rogaland, nemlig at brenntorv vesentlig blir brukt i de ytre bygder. I de indre bygder er det brukt lite av brenntorv. De bygder en har med fra Hardanger — Kinsarvik og Kvam — har således ikke oppgitt noe torvforbruk, mens en har fått oppgitt 0,2 kbm. i gjennomsnitt pr. bruk for Vossestrand. I dette herred er forbruket størst i de to minste bruksklasser, men selv for disse er det ikke mere enn 0,3 kbm. pr. bruk. Mellom de indre og ytre bygder er det så et smalt belte hvor det nok er noe forbruk av torv, men hvor dette er ganske lite. Her har en undersøkt herredene Stord og Os i den søre delen og Hamre og Masfjorden i den nordre delen av fylket. I de to førstnevnte bygdene er forbruket gjennomsnittlig 0,44 og 0,25 kbm. pr. bruk, og i de to sistnevnte 1,3 og 1,1 kbm. Av de ytre bygder har en bare med herredene Sveio og Sund. Forbruket av torv er henholdsvis 19,6 og 11,9 kbm. pr. bruk.

For Hordaland fylke har komiteen for myr- og jordvern i kystbygdene samlet oppgaver over torvforbruket i 16 av de ytterste bygdene. Komiteen har behandlet oppgavene nærmere i sin innstilling nr. 2. Disse oppgaver omfatter det samlede forbruk av torv. Av disse 16 kystherreder er det bare to som er med i undersøkelsen over forbruk av trevirke til husbehov, nemlig herredene Sveio og Sund. Det kan være verd et forsøk å gjøre en sammenligning mellom resultatene fra disse to undersøkelser. Etter Jordvernkomiteens oppgaver er det i Sveio og Sund et torvforbruk på i alt 13,207 kbm. Ved folketellingen i 1930 hadde disse herreder i alt 4735 personer. Forbruket pr. person blir da ca. 2,79 kbm. Ved tellingen av trevirke til husbehov fikk en for de samme herreder oppgitt at det på 682 bruk med over 5 dekar innmark var 3800 personer med et torvforbruk på i alt 10,759 kbm. Dette gir et gjennomsnittlig forbruk av 2,83 kbm. Utenom gårdene skulle det da være 935 personer som brukte i alt 2448 kbm. brenntorv. For disse personer blir således gjennomsnittsförbruket 2,62 kbm. Overensstemmelsen mellom de to undersøkelser er således meget god.

Sammenligner en torvforbruket i de to herreder Sveio og Sund med forbruket i de 16 herreder som Jordvernkomiteen har undersøkt, viser det seg at gjennomsnittet for de to herreder ligger noe under gjennomsnittet for alle 16 herreder. Utregnet pr. person blir forbruket i de to herreder gjennomsnittlig 2,79 kbm. mot 2,94 kbm. for alle 16 herreder under ett.

Sammenligningen mellom disse to sett oppgaver gir opplysninger som en kan bruke til å korrigere de tidligere beregninger for Hordaland fylke. En ny grupperingsmåte av herredene og innføring av de korreksjoner som sammenligningen viser er nødvendige, gir som resultat at i de 16 herreder Jordvernkomiteen har undersøkt var torvforbruket på bruk med over 5 dekar innmark nesten 80,000 kbm., dvs. $\frac{2}{3}$ av totalforbruket, som Jordvernkomiteen har oppgitt til 119,815 kbm. Etter denne nye beregning blir torvforbruket i Hordaland fylke på bruk med over 5 dekar innmark i alt nesten 85,000 kbm. Således betydelig mer enn den tidligere beregning, som viste noe over 62,000 kbm. Resultatene viser usikkerheten ved beregningene når det innsamlede materiale ikke er helt representativt, selv om grunnmaterialet, som i dette tilfelle, er meget godt.

Opgavene for Sogn og Fjordane viser at brenntorvforbruket i dette fylke er ganske lite. Det blir brukt litt brenntorv i alle bygder langs Sognefjorden helt fra de innerste bygder, men det er ganske lite. Herredene Førde, Vevring og Stryn i Fjordane har ikke oppgitt noe torvforbruk. I de ytre bygder i Fjordane er forbruket av brenntorv derimot større enn i Sogn. I Bremanger er således forbruket oppgitt til gjennomsnittlig 0,9 kbm. pr. bruk og i Eid herred til 1,6 kbm. Nå er det ingen oppgaver fra de ytterste bygder som Solund og Sør- og Nord-Vågsøy. Det er rimelig å anta

at forbruket av brenntorv er større her enn i de andre strøk av fylket.

I Møre og Romsdal er det flere av de undersøkte herreder som har et stort forbruk av brenntorv. Således Hareid på Sunnmøre med 11,9 kbm. pr. bruk i gjennomsnitt. Nord-Aukra i Romsdal med 16,6 kbm. og Kvernes i Nordmøre med 10,5 kbm. Forbruket i Vestnes i Romsdal og Tustna i Nordmøre er henholdsvis 6,3 og 6,2 kbm. i gjennomsnitt pr. bruk. Disse to bygder ligger en tanke lengere inn fra sjøen enn de tre førstnevnte bygder, og de har også noe mer skog enn disse. Så snart en kommer litt lenger inn i fjordene blir forbruket av brenntorv ganske lite. I dette strøk har en undersøkt herredene Skodje og Tingvoll, som har brukt henholdsvis 0,4 og 0,5 kbm. brenntorv pr. bruk. Av de indre bygder som er med i undersøkelsen er det for Sunnylven oppgitt et gjennomsnitt av knapt 0,2 kbm. pr. bruk. I herredene Stordal, Eresfjord og Vistdal, Sunndal og Surnadal er det ikke oppført torvforbruk. I Surnadal er det dog noen ganske få bruk som har brukt brenntorv.

Som det framgår av det som er nevnt foran er det ikke undersøkt noen av de aller ytterste øybygder. I alminnelighet kan en vel gå ut fra at forbruket i disse er vel så stort som i Nord-Aukra. Særlig må en gå ut fra at forbruket i de tre bygder på Smøla er stort.

I Sør-Trøndelag er forbruket av brenntorv i de ytterste bygder meget stort. I de undersøkte herreder Bjugn og Sandstad er således gjennomsnittet pr. bruk 27,9 og 32,8 kbm. Litt lenger inn fra sjøen er forbruket mindre. I Rissa er det oppgitt til 15,5 kbm. pr. bruk. I Hemne er forbruket av brenntorv derimot ubetydelig og er oppført bare for de to minste bruksklasser med 0,2 kbm. pr. bruk i gjennomsnitt. I de to Orkdalsherreder Orkland og Rennebu er det ikke oppgitt noe torvforbruk. I Gauldalen derimot er det et stort forbruk av brenntorv i de øvre bygder. I Ålen er det således oppgitt i gjennomsnitt 21,0 kbm. pr. bruk. I den nedre del av Gauldalen er forbruket av torv ganske lite. I Horg er det oppgitt til henholdsvis 0,3 og 0,6 kbm. for bruksstørrelsene 5—20 og 20—50 dekar innmark. I Børsa herred er forbruket av brenntorv også begrenset til praktisk talt bare de to minste bruksklasser, men er her betydelig større enn i Horg, nemlig 1,7 kbm. for bruk med 5—20 dekar og 1,4 kbm. for bruk med 20—50 dekar innmark. Også i Klæbu og Tydal blir det brukt lite brenntorv, men her er det bare på noen ganske få eiendommer hvor dette er oppført. Disse herreder er derfor ikke tatt med i tabellen.

I Nord-Trøndelag er ikke brenntorv alminnelig i bruk utenom ytre Namdal. Flatanger herred har et gjennomsnittsforbruk av 10,1 kbm. pr. bruk og Føldereid har et forbruk av 2,9 kbm. pr. bruk. Likeså er det brukt litt brenntorv på enkelte eiendommer i Overhalla. På enkelte steder ellers i fylket er det en eiendom her og der som bruker litt torv, men så lite at det er uten betydning for brenselsforbruket i sin alminnelighet.

I Nordland fylke har en i Helgelandsdistriktet undersøkt Alstahaug og Rødøy av de ytre bygder. Her er det i gjennomsnitt brukt henholdsvis 12,2 og 17,3 kbm. brenntorv pr. bruk. I de indre strøk er Velfjord, Vefsn og Korgen undersøkt. I Velfjord og Vefsn er brenntorv brukt bare på noen ganske få eiendommer. Gjennomsnittet pr. bruk er derfor bare henholdsvis 0,3 og 0,2 kbm. I Korgen er det ikke brukt brenntorv.

I Saltendistriktet er Bodin, Saltdal, Hamarøy og Ankenes undersøkt. Gjennomsnittsforbruket pr. eiendom er for Bodin 2,3 kbm., i Hamarøy 10,9 kbm. og i Ankenes 0,6 kbm. I Saltdal er det ikke brukt brenntorv.

I Lofoten og Vesterålen er det bare ett herred — Hadsel — som er undersøkt. Her er det i gjennomsnitt brukt i alt 41,0 kbm. pr. bruk. Dette svarer til omtrent 7,2 kbm. pr. person.

I Troms fylke er det med 7 herreder i undersøkelsen, nemlig: Trondenes, Salangen, Øverbygd, Hillesøy, Malangen, Lyngen og Kvænangen. Av disse er det bare Øverbygd som er helt uten forbruk av brenntorv. I Trondenes og Salangen er forbruket henholdsvis 4,1 og 4,3 kbm. pr. bruk. I Malangen og Lyngen er det brukt henholdsvis 16,5 og 16,4 kbm. og i Hillesøy og Kvænangen 33,0 og 36,9 kbm. pr. bruk. I Kvænangen er ikke hele herredet undersøkt. Det er derfor mulig at gjennomsnittet ikke passer for alle bruk i herredet.

For Finnmark fylke foreligger det en fullstendig oppgave over forbruket av brenntorv. Oppgaven, som er gitt av torvmesterne, er tatt inn i årsmeldingene fra skogdirektøren. Den viser mengden av tilvirket torv herredsvis, hvor mange familier som har tilvirket torv og verdien av denne. På grunnlag av disse oppgavene kan en regne ut gjennomsnittsforbruket pr. familie, men da disse tallene ikke motsvarer de som er regnet ut for de andre herreder i vedstående tabell, har de liten interesse i denne forbindelse.

Opgavene for Finnmark viser det samme forhold mellom indre og ytre distrikter som jeg har nevnt for de andre fylker, nemlig at forbruket av brenntorv er knyttet vesentlig til de ytre bygder, mens bygdene inne i landet ikke bruker torv.

Opgavene i tabellen over gjennomsnittsforbruket av brenntorv pr. bruk er regnet som gjennomsnitt for alle bruk i herredet. Jeg har sett litt på forholdet mellom disse gjennomsnittstall og hvor mange bruk som bruker brenntorv. Det viser seg da at når gjennomsnittsforbruket er under 1 kbm., er det som regel bare en liten del av alle brukene som har noe torvforbruk. Først når det gjennomsnittlige torvforbruk pr. bruk blir omkring 2 kbm. er det brukt torv på omtrent tredje hvert bruk, og når forbruket i gjennomsnitt er omkring 3 kbm. bruker omtrent halvparten av gårdene brenntorv. Dette forhold veksler selvsagt noe fra bygd til bygd, alt etter forholdene på stedet, men for dette materiale synes det å være en ganske sikker regel.
